

Motion till riksdagen 2005/06:Ub590

av **Inger Davidson m.fl. (kd)**

Barnomsorg

Motionen delad mellan flera utskott

1 Sammanfattning

För Kristdemokraterna är barnomsorgen en hjärtefråga. Utan en väl fungerande barnomsorg som kan erbjuda trygghet och omsorg för barnen ökar risken för otrygga barn och därmed ett otryggt samhälle. Vi ser med stor oro på den likriktning och kvalitetsförsämring som har skett inom barnomsorgen det senaste decenniet. Barngrupperna blir allt större och personaltätheten allt mindre. Detta har skapat en stressig miljö med mindre tid för varje barn. En förskola som blir allt mer lik den vanliga skolan har blivit normen för all barnomsorg. Nästan alla barn går idag i den kommunala förskolan redan från ett eller två års ålder trots att många föräldrar egentligen skulle vilja något annat. Mångfalden är på väg att försvinna. Det vill vi ändra på.

Kristdemokraterna vill:

- Sätta barnens behov av omsorg främst i barnomsorgspolitiken.
- Ge föräldrar rätt att själva besluta om omsorgen om sina barn utan politisk styrning eller ekonomiska påtryckningsmedel.
- Genomföra en kvalitetssatsning i förskolan för att öka personaltätheten och minska gruppstorleken.
- Öka mångfalden genom att stärka familjedaghemmen och införa etableringsfrihet för fristående förskolor.
- Införa tak för barngruppernas storlek.
- Arbeta för trygghet och omsorg i förskolan istället för att göra förskolan till en skola för de minsta.
- Stärka och utveckla de öppna förskolorna.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
2	Innehållsförteckning	2
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
4	Inledning.....	5
5	En kristdemokratisk barnomsorgspolitik	6
5.1	Öka mångfalden och valfriheten.....	6
5.2	Förbättra kvaliteten.....	6
6	Förskola.....	7
6.1	Läget i förskolan.....	7
6.2	En förskola för trygghet och omsorg	8
6.3	Satsa på kvaliteten i förskolan	8
6.4	Tak i barngrupperna.....	9
6.5	En förskola med tydliga värden.....	9
6.6	Uppmuntra kortare dagar för förskolebarnen	10
6.7	Fristående förskolor.....	10
7	Familjedaghem	11
7.1	Uppvärdera familjedaghemmen.....	11
7.2	Lika villkor för familjedaghem och förskola	11
7.3	Garantera familjedaghemmens ställning i skollagen	12
8	Öppen förskola	12
9	Förskoleklassen	13
10	Skolbarnsomsorgen	13
11	Personal	14
11.1	Utbildningen för förskollärare	14
11.2	Barnskötare.....	15
11.3	Bättre villkor enda vägen för att lösa personalbristen.....	15
11.4	Både män och kvinnor behövs i förskolan.....	16
12	Arbetsmiljö.....	16

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kombinera föräldraskap och arbete.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnomsorg är mer än förskola.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lika villkor för olika barnomsorgsformer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etableringsfrihet för fristående förskolor.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetssatsningar i stället för lägre kostnader.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mångfald och valfrihet i förskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnomsorg är en omsorgsfråga, inte en utbildningsfråga.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskolan inte skall bli en egen skolform.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskolans verksamhet skall bygga på trygg omsorg och lek.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av pedagogisk verksamhet i förskolan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förskolans läroplan.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om värdegrunden i förskolan.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skillnader i kostnaden för barnomsorgen beroende på barnets vistelsetid.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minigrupper i förskolan med max 15 barn för 3–5-åringar och max 12 barn i småbarnsgrupperna.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av fristående förskolor.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsynsmyndighet för fristående förskolor.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en uppvärdering av familjedaghemmen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lika villkor och avgifter för olika omsorgsformer.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunens skyldighet att i enlighet med föräldrarnas önskemål erbjuda barnomsorgsplatser oavsett omsorgsform.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att garantera familjedaghemmens ställning i lag.

Fel! Okänt namn på

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av öppna förskolor.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minst en öppen förskola i varje kommun.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om verksamhetens inriktning i förskoleklassen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad kvalitet och utbyggnad av skolbarnsomsorgen.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningen av förskollärare.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av både kvinnor och män inom barnomsorgen.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnskötarnas betydelse inom barnomsorgen.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetssatsning på förskolan.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetsmiljölagen även bör omfatta barnen i förskolan.¹

¹ Yrkande 29 hänvisat till AU.

4 Inledning

Barn har rätt att få leka. Barn har rätt att få känna sig trygga. Barn har rätt att slippa ta ansvar. Barn har rätt att bli älskade. Barn har rätt att vara barn.

Vuxna har skyldighet att låta barn leka. Vuxna har skyldighet att ge barn trygghet. Vuxna har skyldighet att ta ansvar. Vuxna har skyldighet att ge barn tid och kärlek. Vuxna har skyldighet att låta barn vara barn.

Barn har rättigheter. Vuxna har skyldigheter. Det slås fast i FN:s konvention om barns rättigheter som säger att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet. Det gäller varje förälder och varje beslutsfattare, i alla beslut varje dag. Barn ska aldrig behöva stå tillbaka för vuxnas rättigheter och barnets bästa får aldrig offras för att nå ett politiskt mål hur angeläget detta än tycks vara.

Vad som är barnets bästa ska avgöras av föräldrarna, ingen annan. Det är de som har ansvaret för omsorgen om och fostran av barnen och som står för kontinuiteten i barnens liv. Alla politiska beslut som rör barn ska fattas med lyhördhet för föräldrarnas och familjernas livssituation och önskingar. Det är med denna utgångspunkt som vi utformar vår politik för barns omsorg.

5 Att kombinera föräldraskap och arbete

I vårt samhälle är det nödvändigt för de flesta och många vill också kombinera föräldraskap med arbete. Det innebär att det ofta uppstår konflikter mellan barnens behov av sina föräldrar och föräldrarnas behov av att behålla sin ställning på arbetsmarknaden. Småbarnsföräldrar är vana vid ett pusslande med tider och scheman för att få vardagen att gå ihop. Kristdemokraterna anser att det är statens och kommunernas uppgift att underlätta familjernas vardag genom att utforma bidragssystem och verksamheter utifrån deras behov. Varje familj ska ha valfrihet att lösa omsorgen på det sätt som föräldrarna anser vara det bästa för barnen, oavsett om det innebär att de själva är hemma med barnen när de är små på hel eller deltid, eller om de använder sig av offentligt finansierad barnomsorg direkt efter föräldraledigheten. Politiska beslut får inte användas som påtryckningsmedel för att tvinga föräldrar att göra de val som politiska makthavare för stunden anser är de rätta. Kristdemokraterna vill bland annat:

- införa 300 barndagar som tar vid där föräldrapenningen slutar,
- garantera föräldrarnas rätt att själva besluta om fördelningen av föräldraförsäkringen,
- stärka skyddet mot diskriminering vid föräldraledighet,
- utökad rätt till tjänstledighet för vård av barn till tre år,
- införa ett kommunalt vårdnadsbidrag för de familjer som inte alls eller på deltid utnyttjar den offentligt finansierade barnomsorgen,
- införa ett fördubblat och beskattat barnbidrag – ekonomiskt stöd till de sämst ställda.

Fel! Okänt namn på

Kristdemokraternas familjepolitik utvecklas i motion Sf432 *Ekonomisk trygghet för familjer och barn*.

6 En kristdemokratisk barnomsorgspolitik

För oss kristdemokrater är barnomsorg allt från familjens egen omsorg i hemmet till omsorgen i familjedaghem, förskolor, öppna förskolor och skolbarnomsorg. Barnomsorgen utanför hemmet kan inte och ska inte ersätta föräldrarnas egen omsorg om barnet men är ett bra komplement som kan ha stor betydelse för barnets utveckling. Kristdemokraterna anser att statens och kommunernas arbete för att utveckla barnomsorgen ska syfta till att skapa mångfald, valfrihet och hög kvalitet.

6.1 Öka mångfalden och valfriheten

Olika typer av barnomsorgsformer ska ha lika goda villkor att verka och utvecklas till välfungerande alternativ för barn i hela landet. Förskolor med hög kvalitet liksom familjedaghem och öppna förskolor är alla viktiga delar av barnomsorgen. Endast genom en mångfald av olika barnomsorgsformer kan också alla barn och familjer hitta den omsorgsform som passar bäst just för dem och deras behov. Det förutsätter dessutom att det finns en reell möjlighet att välja mellan dem. De ekonomiska förutsättningarna för att välja mellan olika barnomsorgsformer ska vara likvärdiga.

I mars 2003 gjorde en riksdagsmajoritet bestående av Kristdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet ett tillkännagivande till regeringen som ställde krav på att mångfalden inom barnomsorgen skulle öka. Regeringen har hittills ignorerat riksdagens tillkännagivande. Det är oacceptabelt och vi kräver på nytt att regeringen återkommer med ett förslag som tillgodoser riksdagens begäran.

6.2 Förbättra kvaliteten

Regeringens satsningar på maxtaxa och allmän förskola har inneburit att de flesta fått lägre barnomsorgskostnader. Framför allt gäller det familjer med höga inkomster. Samtidigt har dessa satsningar lett till försämrad kvalitet i form av större barngrupper och lägre personaltäthet i förskolan. Det är inte rimligt. All barnomsorg måste hålla högsta kvalitet så att föräldrarna kan känna sig trygga i förvissningen om att deras barn får bästa möjliga omsorg under deras frånvaro. Utbyggnad av barnomsorgen får aldrig genomföras på bekostnad av kvaliteten. Flera partier diskuterar nu möjligheten att ytterligare sänka kostnaderna genom att införa en avgiftsfri allmän förskola. Kristdemokraterna anser att det är fel prioritering. Genom maxtaxan betalar svenska

föräldrar redan mycket låga barnomsorgskostnader. Vad som behövs nu är inte ännu lägre kostnader utan insatser för en förbättrad kvalitet. Därför föreslår vi också en mindre höjning av maxtaxan för att därigenom frigöra resurser som kan användas för att öka kvaliteten i verksamheten.

7 Förskola

Förskolan är idag en mycket viktig och uppskattad verksamhet för barn mellan 1 och 6 år. Den är också den mest omfattande av alla barnomsorgsformer. År 2003 var ca 75 procent av barnen mellan 1 och 5 år inskrivna i förskolan. (Av alla barn i åldersgruppen är 82 procent inskrivna i någon form av barnomsorg.) Att garantera hög kvalitet i förskolans verksamhet är därför en mycket viktigt uppgift.

7.1 Läget i förskolan

Runt om i landet finns tusentals förskollärare och barnskötare som arbetar för att ge barnen i förskolan bästa möjliga omsorg och utveckling men de arbetar i motvind. Förutsättningarna har blivit allt sämre. Sedan 1990 har gruppstorlekarna i förskolan ökat från i genomsnitt 13,8 barn per grupp till 17,2 barn per grupp. Antalet grupper med fler än 20 barn har ökat från 9 procent till 15 procent från 1994 till 2003. Dessutom har personaltätheten minskat från 4,4 barn per vuxen 1990 till 5,4 barn per vuxen 2004. Även barnens vistelsetider har ökat och det är idag inte ovanligt att barn tillbringar uppemot 50 timmar i veckan i förskolan.

Under den socialdemokratiska regeringstiden har förskolan även blivit allt mer lik och integrerad med den vanliga skolan. Namnet har bytts från daghem till förskolor och ansvaret för verksamheten har flyttats från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet. Skolifieringen av förskolan har nu gått så långt att även Skolverket reagerat. I rapporten *Förskola i brytningstid* som presenterades 2004 konstateras att förskolans uppdrag förändrats och att tyngdpunkten förskjutits från omsorg mot lärande. Omsorgen och den fria leken har fått stå tillbaka för det formella lärandet. Dessutom kritiseras att utvecklingen gått mot allt tydligare målformulering av verksamheten, även när det gäller varje enskilt barns utveckling. Regeringen lyssnar dock inte på kritiken utan har istället föreslagit förändringar som kommer att driva utvecklingen ännu längre. I förslaget till ny skollag föreslås att förskolan ska bli en egen skolform och att verksamheten ska kallas undervisning. Från början föreslogs även att barnen i förskolan ska kallas elever men kritiken blev för hård så det förslaget har nu dragits tillbaka.

Regeringen genomförde för några år sedan en allmän förskola för fyra- och femåringar. Ambitionen var att skapa en kostnadsfri pedagogisk förskola för alla barn i åldersgruppen. Resultatet har i de allra flesta fall enbart blivit att verksamheten i förskolan fungerar som tidigare med den skillnaden att en

Fel! Okänt namn på

fyra- eller femåring betalar en lägre avgift än en treåring. Det vill säga en ytterligare lägre avgift än maxtaxan. Kristdemokraterna anser att det ska vara möjligt för de kommuner som vill att utveckla en allmän förskola. Detta ska dock inte vara ett krav från staten. Särskilt inte när det inte inneburit någon faktisk förändring i verksamheten utan enbart en ytterligare subventionering av förskoleavgiften.

7.2 En förskola för trygghet och omsorg

Förskolans verksamhet ska syfta till att ge barn en trygg och stimulerande omsorg under föräldrarnas frånvaro. I förskolan ska barnen få utvecklas i egen takt utan krav på måluppfyllelse eller prestationer. Pedagogisk verksamhet är viktig men trygg omsorg och lek ska vara ledstjärnor, inte kunskapsmål. Kristdemokraterna avslår därför förslaget att göra förskolan till en egen skolform.

Verksamheten ska vara stimulerande och utvecklande för barnen. Det kan dock göras utan att verksamheten blir allt mer lik skolan. Pedagogisk verksamhet behöver inte handla om prestationer. Det är också viktigt att se den stora skillnaden mellan barnen inom förskolan både avseende ålder och utveckling. Behoven hos en ettåring och en femåring är självklart mycket olika. Kraven på stimulans och pedagogisk utmaning ökar med åldern.

Vi vill ge läroplanen för förskolan större fokus på trygghet, omsorg och lek. Utbildningsperspektivet ska helt tas bort i barnomsorg riktad till barn under tre år. Därefter ska utbildningsperspektivet och den pedagogiska verksamheten stegvis vävas in i verksamheten på förskolor och i familjedaghem.

Vi vill även arbeta för att öka kulturinslagen i förskolan. Barn i förskoleåldern uppskattar upplevelser och skapande verksamhet. Skapande verksamhet är också stimulerande för barnens utveckling.

7.3 Satsa på kvaliteten i förskolan

En förskola med hög kvalitet där personaltätheten är hög och grupperna små kan ha stor betydelse för barns utveckling. Därför måste det genomföras en stor kvalitetsatsning på förskolan. Kristdemokraterna är positiva till regeringens satsning på att höja kvaliteten i förskolan men vi vill ha en annan uppläggning. En del kan gå till att anställa förskollärare, barnskötare och annan personal. God tillgång på välutbildad personal är en av de viktigaste faktorerna för en förskola med hög kvalitet. Det är dock inte den enda faktorn av betydelse. Gruppstorleken är enligt forskningen av ännu större betydelse än personaltätheten för förskolans kvalitet. Regeringen hävdar att mer personal också leder till mindre grupper men det är ingen självklarhet. I vissa fall kan ny- eller tillbyggnationer vara nödvändiga för att åstadkomma mindre grupper eftersom lokalerna omöjliggör fler grupper även om personalantalet ökar. För en tvååring är det onormalt att behöva vistas i en grupp på över

tjugo barn även om ytterligare en vuxen tillkommer. Därför anser vi att det är fel att låsa resurserna enbart till nyanställning av personal.

Kristdemokraterna anser att barnomsorgen – förskolor, familjedaghem och öppna förskolor – är i behov av mer resurser för att stärka kvaliteten i verksamheten. Detta bör framför allt göras genom att mer personal anställs men det kan också göras genom att bygga om eller till lokalerna eller genom andra kvalitetsfrämjande åtgärder. Därför vill vi satsa 2 miljarder kronor på en allmän kvalitetsförbättring av barnomsorgen med huvudinriktning på minskade barngrupper.

7.4 Tak i barngrupperna

Barn, framför allt de riktigt små, behöver kontinuerlig och tät vuxenkontakt för att utvecklas positivt. I stora barngrupper saknas den kontakten. Barnpsykologer har kunnat konstatera att allt yngre barn visar tecken på stress. Långa dagar i stora högljudda barngrupper tros vara orsaken. Utvecklingen har nu gått så långt att Kristdemokraterna anser att kommunerna ska åläggas att sätta upp gränser för barngruppernas storlek och skapa minigrupper i förskolan. Barngrupperna får aldrig vara större än att varje barn känner sig sett och bekräftat.

Det bör i Skolverkets allmänna råd för kvaliteten i förskolan finnas riktlinjer för hur stora barngrupperna maximalt får vara i olika åldersgrupper. Idag finns allmänna resonemang kring gruppernas storlek men ingen direkt rekommendation. Skolverkets riktlinjer ska vara vägledande för kommunerna när de beslutar om barngruppernas storlek. En utgångspunkt bör vara forskningsöversikten *Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola – en kunskapsöversikt* som Skolverket tidigare presenterat. Där konstateras att för den högre förskoleåldern (3–5 år) är en gruppstorlek om max 13–15 barn att föredra och för de yngsta barnen och för barn med särskilda behov bör grupperna vara ännu mindre. I den lägsta åldern grundläggs barns identitets- och språkutveckling, vilket måste ske i en mindre grupp. Av detta drar vi slutsatsen att barngrupperna för 3–5-åringarna bör innehålla max 15 barn och för de yngre barnen max 12 barn.

Ett stort problem för att uppnå minskade barngrupper är det höga söktrycket på förskoleplatser. Vi menar att våra förslag om barndagar och kommunalt vårdnadsbidrag skulle innebära att fler föräldrar väljer att själva ta hand om sina barn lite längre efter föräldraledigheten eller på deltid när barnen är riktigt små. Därigenom minskas trycket på förskolorna och förutsättningar skapas för att snabbare minska barngrupperna och öka kvaliteten.

7.5 En förskola med tydliga värden

Förskolan ska liksom skolan förmedla samhällets grundläggande värden till barnen. Det handlar om att i leken få barn att förstå vad som är rätt och fel och hur vi ska bete oss mot varandra. Om förskolorna arbetar aktivt med

Fel! Okänt namn på

frågor som medmänsklighet och empati kan mobbning och trakasserier högre upp i åldrarna förebyggas. I läroplanen för grundskolan fastslås basen för vårt samhälles värdegrund. Där sägs att den värdegrund som ska förmedlas till barnen är den som ”förvaltats av den kristna traditionen och västerländska humanismen”. Att på det sättet förankra värdegrunden i en historisk tradition gör att risken för vantolkningar och förvanskningar av värdegrunden minskar. Därför bör en liknande hänvisning finnas även i läroplanen för förskolan.

7.6 Uppmuntra kortare dagar för förskolebarnen

Inget barn mår bra av att tillbringa allt för långa dagar i förskolan. Enligt Sveriges kommuner och landsting har barnens vistelsetider ökat kraftigt i förskolan sedan maxtaxan infördes. Det är inte ovanligt att barn tillbringar upp till femtio timmar i veckan i förskolan. Orsaken tros vara att det i de flesta kommunerna inte längre är någon skillnad i kostnad att ha barnet 20 eller 50 timmar i förskolan. Det är inte rimligt. Vi anser att kommunerna ska åläggas att införa flera nivåer i barnomsorgsavgifterna så att den som inte utnyttjar full tid inte heller betalar full kostnad.

7.7 Fristående förskolor

De fristående förskolorna är ett viktigt alternativ till den kommunala barnomsorgen. De bidrar ofta med en speciell pedagogisk inriktning, till exempel Montessori-, Reggio-, Emilia- eller Frenet-pedagogik, vilket skapar alternativ till och kompletterar den traditionella förskolan.

Den socialdemokratiska regeringen tenderar att se de fristående förskolorna som ett hot. Vi menar att de är en tillgång. För att stärka de fristående skolornas möjlighet att utveckla sin verksamhet vill vi återinföra den etableringsfrihet som den borgerliga regeringen införde i början av 1990-talet men som den socialdemokratiska regeringen tog bort 1994. Det innebär att alla förskolor som uppfyller i lag fastställda villkor ska få tillstånd för sin verksamhet och rätt till ekonomiskt stöd från kommunen.

För att ge fristående förskolor ett mer jämlikt förhållande till de kommunala förskolorna vill vi även att Skolverket ska ha tillsynsansvar för de fristående förskolorna och inte som idag kommunen. Skolverket ansvarar redan för tillsynen av kommunala förskolor och förskoleklasser, därför anser vi att det är rimligt att de även ansvarar för de fristående förskolorna. Eftersom det dessutom föreligger en konkurrenssituation mellan kommuner och fristående anordnare av förskoleverksamhet är det inte rimligt att kommunen ansvarar för tillsynen.

8 Familjedaghem

Familjedaghem är den barnomsorgsform som mest liknar familjens omsorg i det egna hemmet. Verksamheten i familjedaghemmen kännetecknas av små barngrupper, få nya kontakter för barnen och mycket utrymme för varje enskilt barns tankar och idéer. För många barn är därför familjedaghemmen ett nödvändigt alternativ till förskolan.

8.1 Uppvärdera familjedaghemmen

Socialdemokraterna har under lång tid givit föräldrarna bilden av familjedaghem som något kvalitativt sämre än förskola. Detta märktes tydligt i regeringens proposition Kvalitet i förskolan som presenterades 2004. I denna beskrivs familjedaghemmen som ett ”komplement” till förskolorna och inte som ett fullgott alternativ. Familjedaghemmen ska enligt propositionen, ”tillgodose vissa behov som förskolan inte alltid klarar av, t.ex. omsorg under kvällar, nätter och helger”. Dessutom ska det vara ett alternativ för ”barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver vara i mindre grupper än vad förskolan kan erbjuda”. Undermeningen är tydlig. Det naturliga valet för alla ”normala” barn är förskola.

Socialdemokraterna hävdar dessutom att familjedaghemmen inte på samma sätt som förskolan kan garantera att barnen på bästa sett förbereds för skolan och därigenom får goda skolresultat. Detta stämmer inte. I Finland har barnen världens bästa skolresultat. Där går en mycket hög andel av barnen i familjedaghem eller tas om hand av de egna föräldrarna. Trots eller kanske tack vare detta får de alltså mycket goda skolresultat. Men Socialdemokraternas svartmålning har fungerat. De senaste åren har antalet barn i familjedaghem minskat dramatiskt från 128 000 år 1994 till 32 100 tio år senare.

8.2 Lika villkor för familjedaghem och förskola

Familjedaghemmen ingår inte heller i den av Socialdemokraterna införda avgiftsfria allmänna förskolan för 4- och 5-åringar. Det är alltså dyrare att ha en 4-åring i familjedaghem än i förskola. Vissa kommuner har dock på frivillig basis, mot regeringens intentioner, givit familjedaghemmen samma villkor. Kristdemokraterna har sagt nej till införandet av den allmänna förskolan men nu finns den och då anser vi att det ska vara en självklarhet att familjedaghemmen är avgiftsfria under de år och det antal timmar som förskolan är avgiftsfri.

Vi kan inte heller acceptera den särreglering som regeringen har föreslagit i den nya skollagen när det gäller förskoleplacering. Kommunen ska enligt regeringen *vara skyldig* att tillhandahålla plats i förskola om vårdnadshavarna önskar det. Däremot ska de enbart *sträva efter* att tillgodose önskemål om familjedaghemsp plats. Vi kräver att samma skyldighet måste gälla oavsett omsorgsform.

Fel! Okänt namn på

8.3 Garantera familjedaghemmens ställning i skollagen

Kristdemokraterna vill fortsätta att satsa på familjedaghemmen som ett likvärdigt alternativ till förskolan. Vi vill stödja familjedaghemmen genom att erbjuda fortbildningsplaner och satsa på kompletterande verksamhet, till exempel öppna förskolor och gemensamma samlingslokaler. I likhet med till exempel LO, Barnombudsmannen och Lärarförbundet anser vi dessutom att det i skollagen bör finnas en bestämmelse som garanterar familjedaghemmens ställning.

9 Öppen förskola

De öppna förskolorna bygger på deltagande från föräldrar eller dagbarnvårdare som tillsammans med förskollärare bygger upp en pedagogisk verksamhet. Barnen är inte inskrivna i verksamheten utan föräldrarna kan komma och gå efter behov. De öppna förskolorna spelar en stor roll för föräldralediga och dagbarnvårdare som genom denna verksamhet får möta andra vuxna och barn. Barnen får dessutom viktig social träning genom att möta andra barn i en lite större grupp. Den öppna förskolan är ett särskilt viktigt stöd för invandrarföräldrar och ensamstående föräldrar som får möjlighet att knyta kontakter och bygga nätverk med andra föräldrar. På många håll sker också en samverkan med barna- och mödravården, socialtjänsten med flera, ett samarbete som är mycket betydelsefullt för att upptäcka och stödja barn och föräldrar i utsatta situationer. Enligt rapporten *Tänk långsiktigt* som tagits fram av Skolverket, Socialstyrelsen och Statens folkhälsainstitut 2004 är den öppna förskolan en mycket viktig resurs för barns psykiska hälsa. Genom den öppna förskolan nås barn i riskgrupper och verksamheten kan därför vara långsiktigt samhällsekonomiskt lönsam.

Regeringens utsvältningstaktik har lett till att de öppna förskolorna är på väg att försvinna. I mer än en tredjedel av alla kommuner finns ingen öppen förskola alls. Eftersom förskolan är obligatorisk för kommunerna och de får statliga pengar till dem rationaliserar de av ekonomiska skäl bort de öppna förskolorna. Det innebär ytterligare ett slag mot de redan hårt prövade dagbarnvårdarna. De nedlagda öppna förskolorna innebär också att det enda verksamhetsstöd som det offentliga idag ger till hemmavarande och föräldralediga föräldrar försvinner.

Kristdemokraterna vill bevara och bygga ut de öppna förskolorna. Vi anser att det är en viktig del i en flexibel barnomsorg och därför bör det finnas minst en öppen förskola i varje kommun. Kristdemokraterna satsar mer resurser till kommunerna än regeringen. Resurser som bland annat skulle kunna användas till de öppna förskolorna.

10 Förskoleklassen

Till skillnad från övrig barnomsorg är förskoleklassen integrerad med det offentliga skolväsendet. Sedan 1998 är kommunerna skyldiga att erbjuda alla 6-åringar plats i förskoleklass men det är frivilligt för barnet att delta. Intentionerna när förskoleklasserna infördes var goda. Tanken var att det skulle skapas en smidigare övergång mellan barnomsorg och skola. En större flexibilitet skulle göra det möjligt för barnen att i sitt eget tempo ta steget från förskolan till skolan. Förskolans pedagogik med mer lek, skapande och utforskande arbetssätt skulle följa med förskoleklassen in i skolan. I maj 2002 kom Skolverkets första granskning av resultatet i rapporten *Integration förskoleklass, grundskola och fritidshem*. Rapportens slutsats är att resultatet blivit ett annat än det som var tänkt. Istället för att skolan påverkats av förskolans pedagogik är det förskolan som påverkats av skolan. 6-åringarna får i hög grad följa skolans riktlinjer med ämnesindelning, lektioner och raster. Problem har dessutom uppstått eftersom skolans lokaler varken är anpassade efter 6-åringarnas rörelsebehov eller förskolans arbetsmetoder. Det här är kritik som måste tas på stort allvar. För barn i den här åldern är pedagogisk verksamhet både stimulerande och utvecklande. Men den får inte ske helt på bekostnad av den fria leken och barnens behov av vuxnas närhet och omsorg.

11 Skolbarnsomsorgen

Skolbarnsomsorgen är till för skolbarn upp till och med tolv års ålder. Liksom när det gäller övriga barnomsorgsformer är kommunerna skyldiga att erbjuda skolbarnsomsorg till barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar men det är frivilligt för barnen att delta. Skolbarnsomsorgen förekommer i tre olika former; fritidshem, som är en pedagogisk gruppverksamhet för inskrivna barn, familjefritidshem och öppen fritidsverksamhet där barn inte är inskrivna utan kan komma och gå efter behov. Skolbarnsomsorgens syfte är att komplettera skolan och ge barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar en meningsfull fritid.

Skolverkets rapport, *Barns omsorg* från våren 2001, visar att de flesta kommuner tillhandahåller en god skolbarnsomsorg för barn upp till nio års ålder och att de flesta föräldrar är nöjda med den verksamhet som erbjuds. Bland 6- till 9-åringarna är över 60 procent inskrivna vid något kommunalt eller enskilt fritidshem. En helt annan bild ges dock av skolbarnsomsorgen för 10–12-åringarna. Bland 10-åringarna är enbart 12 procent inskrivna vid ett fritidshem och bland 11-åringarna har siffran sjunkit till drygt 4 procent. Skolverket menar att skolbarnsomsorgen för 10- till 12-åringarna är svårt eftersatt i många kommuner. Vissa kommuner erbjuder inte ens någon omsorg för denna åldersgrupp, vilket strider mot gällande regler. Resultatet blir att många barn tvingas gå hem till tomma hus eller lägenheter och är utan tillsyn under eftermiddagarna. Skolverket visar att den verksamhet som finns för denna åldersgrupp framför allt är fokuserad till fritidshem trots att skolla-

Fel! Okänt namn på

gen anger öppen fritidsverksamhet som alternativ. Det är också öppen fritidsverksamhet som i störst omfattning efterfrågas av föräldrarna. Att verksamheten är eftersatt visar sig också genom att tillsynen brister från kommunernas sida. Bristande styrning, avsaknad av behovsinventering, dåliga lokaler och brist på personal är en del av den kritik som Skolverket lyfter fram. Det efterfrågar också uppföljning av hur väl verksamheten uppnått de mål som ställts upp i skollagen. I den verksamhet som finns är barngrupperna i många fall oacceptabelt stora. I början av 1990-talet bestod den genomsnittliga barngruppen inom skolbarnsomsorgen av 18 barn. År 2004 var motsvarande siffra 31 barn.

Vi anser att Skolverkets kritik mot skolbarnsomsorgen är allvarlig. 10- till 12-åringar har behov av vuxnas närvaro och tillsyn. Kommunerna måste ta sitt ansvar och utveckla skolbarnsomsorgen framför allt för åldersgruppen 10–12 år. I den öppna verksamheten har barnen själva större möjlighet att hitta en avvägning som passar dem. Här finns stora möjligheter för kommunerna till samverkan med andra utförare, till exempel föreningar och kyrkor, för att kunna erbjuda en högkvalitativ verksamhet. Kristdemokraterna anslår mer pengar till kommunerna än regeringen som bland annat kan användas för att förbättra skolbarnsomsorgen.

12 Personal

Personalen inom barnomsorgen består framför allt av förskollärare och barnskötare. Barnskötarna har en gymnasial utbildning samt ofta olika former av påbyggnadsutbildningar. För anställning som förskollärare krävs högskoleutbildning. Sedan den nya lärarutbildningen infördes 2000 läser förskollärarna tillsammans med övriga lärarstuderande på högskolan och utbildningen är idag tre och ett halvt år.

12.1 Utbildningen för förskollärare

Det är av stor vikt att de som arbetar inom förskoleverksamheten har en adekvat utbildning. Forskningsresultat har visat att förskollärarnas utbildning är av stor betydelse för barnens utveckling och kvaliteten i förskoleverksamheten. Idag är dock bristen på kvalificerad personal stor och andelen utbildade förskollärare i förskola och på fritidshem sjunker. Det är nödvändigt att satsa på att utbilda fler förskollärare. För att göra detta vill vi utreda möjligheten att införa en särskild ingång för förskollärare i lärarutbildningen. Idag väljs inriktning först efter ett och ett halvt år. Det bör även finnas goda möjligheter för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare. Arbetslivserfarenhet bör då kunna räknas dem till godo för att korta utbildningen.

12.2 Barnskötare

Barnskötarnas roll inom barnomsorgen behöver uppvärderas. Barnskötarna utgör idag 42 procent av personalen i förskolan och ska enligt Kristdemokraterna även i fortsättningen ha en given position inom verksamheten. Deras speciella kompetens med inriktning mot lek och omsorg är viktig som komplement till förskollärare med mer pedagogiskt inriktad utbildning.

Den socialdemokratiska regeringen utgår ständigt från förskolläraren som norm. Det underförstådda målet är att alla anställda i förskolan bör vara förskollärare. Enligt regeringen ska utbildade förskollärare ha det övergripande ansvaret för barnens utveckling. Det finns också anledning att ställa sig frågan vad som då ska ske med förskolor där det enbart finns barnskötare. Är barnskötarna enligt regeringen inte kvalificerade till att driva en förskola? Kristdemokraterna anser att när den framtida skollagen formuleras så är det nödvändigt att barnskötarnas roll läggs fast i lagtexten.

12.3 Bättre villkor enda vägen för att lösa personalbristen

Det råder idag stor brist på personal i förskolan särskilt förskollärare. Bristen på personal liksom de knappa resurserna har gjort att möjligheterna att sätta in vikarier är liten på många håll. Frånvarande personal innebär istället att övrig personal får ta på sig en större arbetsbörda. Det får till följd att många drar sig för att vara borta från arbetet även när de är sjuka och så kallad sjuknärvaro är ett växande problem. Lärarnas riksförbund har i en undersökning konstaterat att 72 procent av lärarna under det senaste året gått till jobbet fast de ur hälsosynpunkt inte borde. En ökande sjuknärvaro innebär en ökande risk för långtidssjukskrivningar.

Regeringen har nu satsat resurser för att anställa 6 000 nya förskollärare och annan personal i förskolan. Det är i och för sig bra men frågan är var kommunerna ska få tag i den nya personalen. Det enda besked som ges från regeringen är att Myndigheten för skolutveckling ska göra en informationsinsats och Skolverket ska utreda behovet av personal. Dessutom ska barnskötare vidareutbildas till förskollärare. Naturligtvis är det bra att de barnskötare som vill får möjlighet att läsa vidare men vi löser inte rekryteringsbehovet genom att vidareutbilda redan befintlig personal. Det måste komma till nya människor som vill arbeta i förskolan. Detta kräver ett mycket långsiktigt arbete.

Bättre förutsättningar och arbetsmiljö för personalen är den enda vägen för att öka tillgången på personal i förskolan. Det är inte rimligt att personalen ska tvingas gå till arbetet när de är sjuka. Personalen måste också få tid till att träffas och planera verksamhet när inte barnen är närvarande, idag är det ofta en omöjlighet. När inte tid finns för att planera verksamheten på ett bra sätt är också möjligheten till utveckling minimal. Personalen måste få möjlighet att stödja varandra eller vid behov få stöd från andra. Det gäller till exempel de som arbetar med barn med särskilda behov. Här finns ett stort behov av att få

Fel! Okänt namn på

handledning till exempel från en specialpedagog eller från andra förskollärare med liknande uppgifter. Idag finns varken tid eller resurser för ett sådant arbete.

12.4 Både män och kvinnor behövs i förskolan

Barn behöver både manliga och kvinnliga förebilder. Idag när allt fler barn växer upp enbart med den ena föräldern, oftast mamman, blir det särskilt viktigt att barnomsorgen kan erbjuda båda manliga och kvinnliga förebilder. Därför är det extra problematiskt att det finns så få män inom barnomsorgen och att det antalet ständigt sjunker. Redan hos yrkesvägledaren på gymnasiet och på lärarutbildningen måste de manliga studerande uppmuntras att söka sig till barnomsorgen.

Det har framkommit tankar att manliga förskollärare aldrig ensamma skulle få ta hand om en barngrupp utan tillsyn. Detta på grund av de övergrepp som förekommit inom barnomsorgen. Att låta detta gå ut över alla män är dock ingen framkomlig väg. Det gynnar inte jämställdheten och minskar knappast snedfördelningen mellan manliga och kvinnliga förskollärare. Män som söker sig till barnomsorgen ska känna sig varmt välkomna och behandlas precis på samma sätt som sina kvinnliga kollegor. All personal som anställs kontrolleras sedan några år mot straffregistret.

13 Arbetsmiljö

Alla som förvärvsarbetar omfattas av arbetsmiljölagen. Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet och verka för en god arbetsmiljö såväl fysiskt som psykiskt. Lagen omfattar även skolelever vars skolgång i detta avseende likställs med ett arbete.

Lärare, elever, förskollärare och barnskötare omfattas alltså av arbetsmiljölagen men inte förskolebarnen. De är idag de enda som dagligen befinner sig på en arbetsplats utan att omfattas av arbetsmiljölagen. Det finns inga regler om hur lekmiljön ska vara utformad för barnen och de har inte rätt att ställa några krav. Särskilt tydligt har detta blivit i diskussionerna om de höga ljudnivåerna på förskolorna. De senaste årens ökande gruppstorlekar innebär att stora grupper trängs in i små lokaler. En naturlig följd av detta är höjd ljudnivå. I Göteborg har mätningar genomförts som konstaterade ljudnivåer på dubbelt så hög nivå som Arbetsmiljöverket rekommenderar. I vissa kommuner har hörseltester genomförts på personalen för att upptäcka eventuella hörselskador och de senaste åren har också anmälningarna om hörselskador från personal inom förskolan ökat kraftigt. Naturligtvis är det positivt att dessa problem för personalen tas på allvar men vi måste också se till barnen. Barns hörselorgan är mer känsliga än vuxnas och självklart lider de också av de höga ljudnivåerna. Men barnen har ingen möjlighet att hävda sig eftersom de inte omfattas av arbetsmiljölagen och inte har något fackförbund som för

Fel! Okänt namn på

deras talan. I Göteborg har professor Claes Möller konstaterat att var åttonde 6-åring lider av tinnitus, vilket är ungefär lika många som bland vuxna.

Lösningen på frågan om buller i förskolan är naturligtvis i första hand att minska gruppstorlekarna men även fysiska åtgärder kan vidtas. Men arbetsmiljö handlar inte enbart om bullernivåer. Barnens arbetsmiljö måste tas på större allvar och därför anser vi att även förskolebarnen ska omfattas av arbetsmiljölagen. Då skulle även andra frågor om barnens säkerhet och lekmiljö uppmärksammas och kommunerna få ett större ansvar för förskolebarnens säkerhet. Just nu sitter en statlig utredning, vars arbete syftar till en översyn av arbetsmiljölagen som ska avslutas i mars 2006. Vi anser att utredningen bör få i uppdrag att omformulera lagen till att även omfatta förskolebarnen.

Stockholm den 4 oktober 2005

Inger Davidson (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)